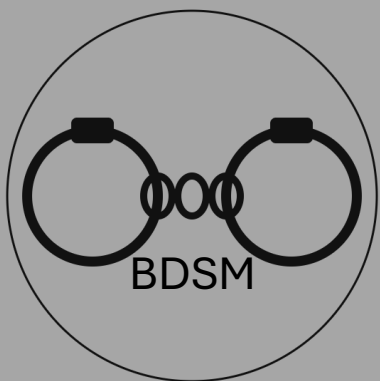

Van trigger tot therapie:
*Cognitieve processen, persoonlijkheid
en interventies bij agressie*

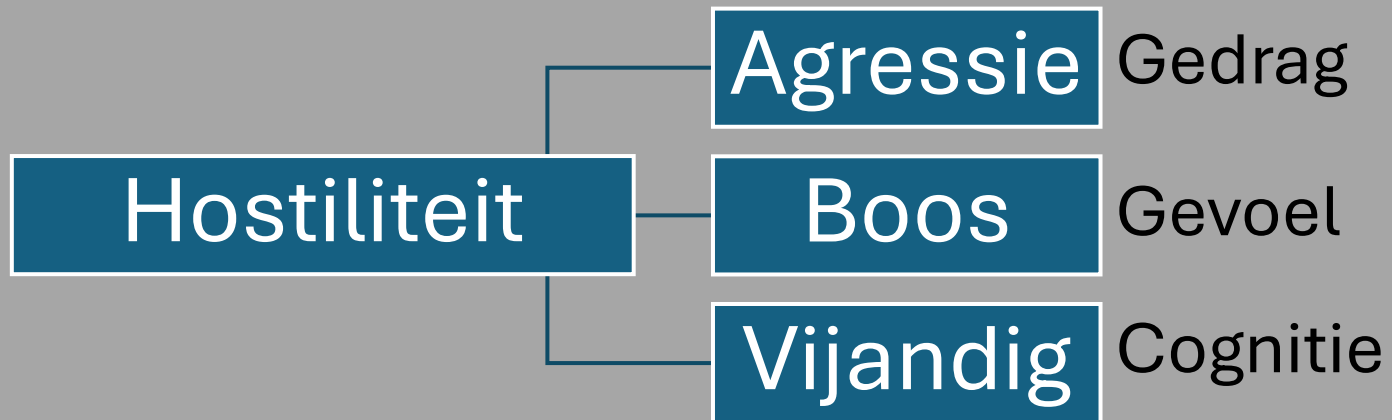
Prof. Jill Lobbestael
Keynote, Schematherapiecongres 2026

Agressie...

- **gedrag** gericht op een **ander**
- met de **intentie** te beschadigen
- de ander wil beschadiging **vermijden**

Conceptuele verwarring

- N=376; 4 vragenlijsten; PCA
- $R^2=42.12\%$
- Hiërarchisch, tripartite
- Onafhankelijke factoren; andere oorzaken, gevolgen, aanpak

Agressie: Soorten

Soorten agressie: Uitingen

Verbaal

Fysiek

Emotioneel

Soorten agressie: Motivatie

Reactieve

- Impulsief
- Emotioneel/heet
- Reactie bedreiging

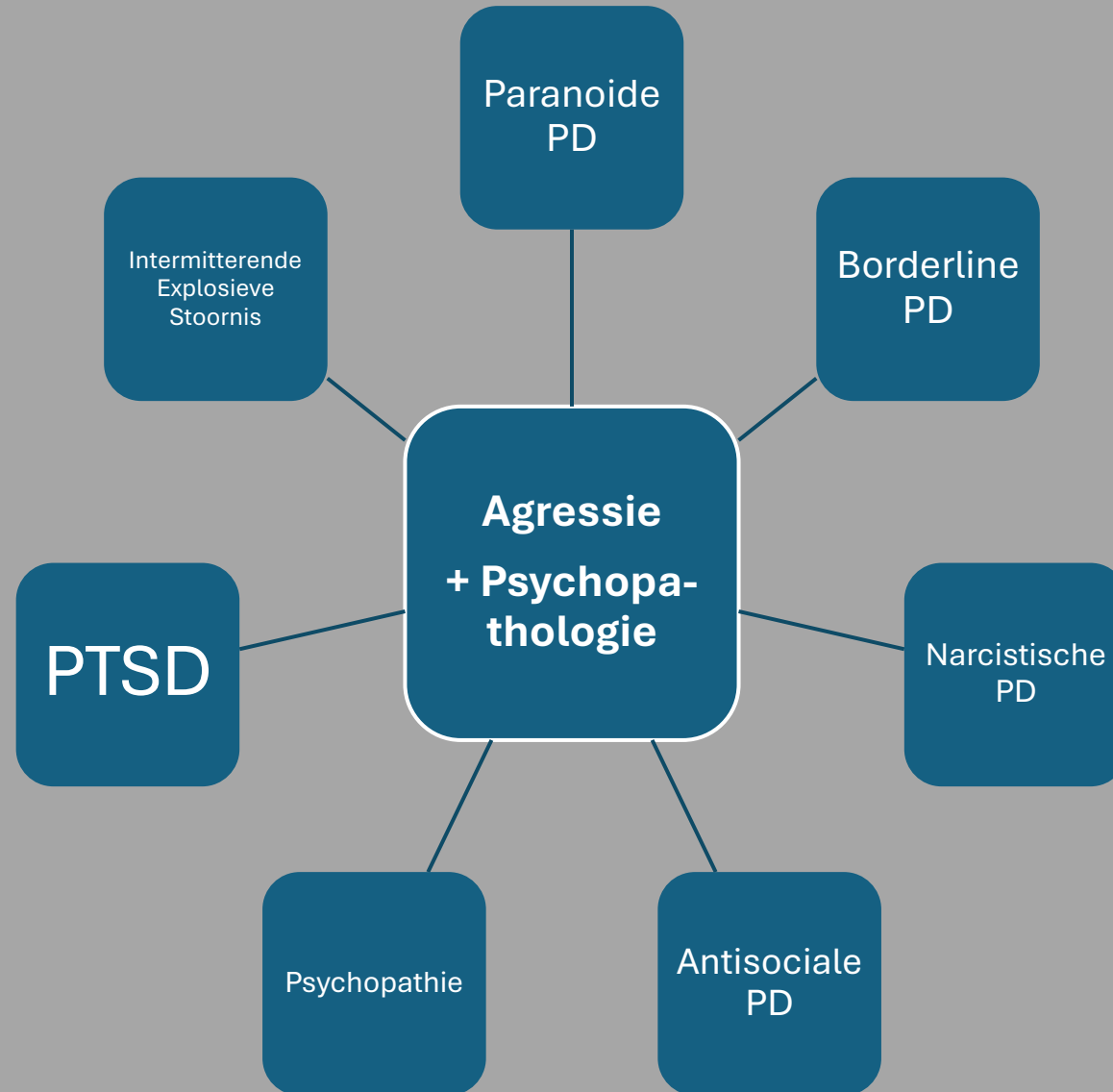

Proactieve

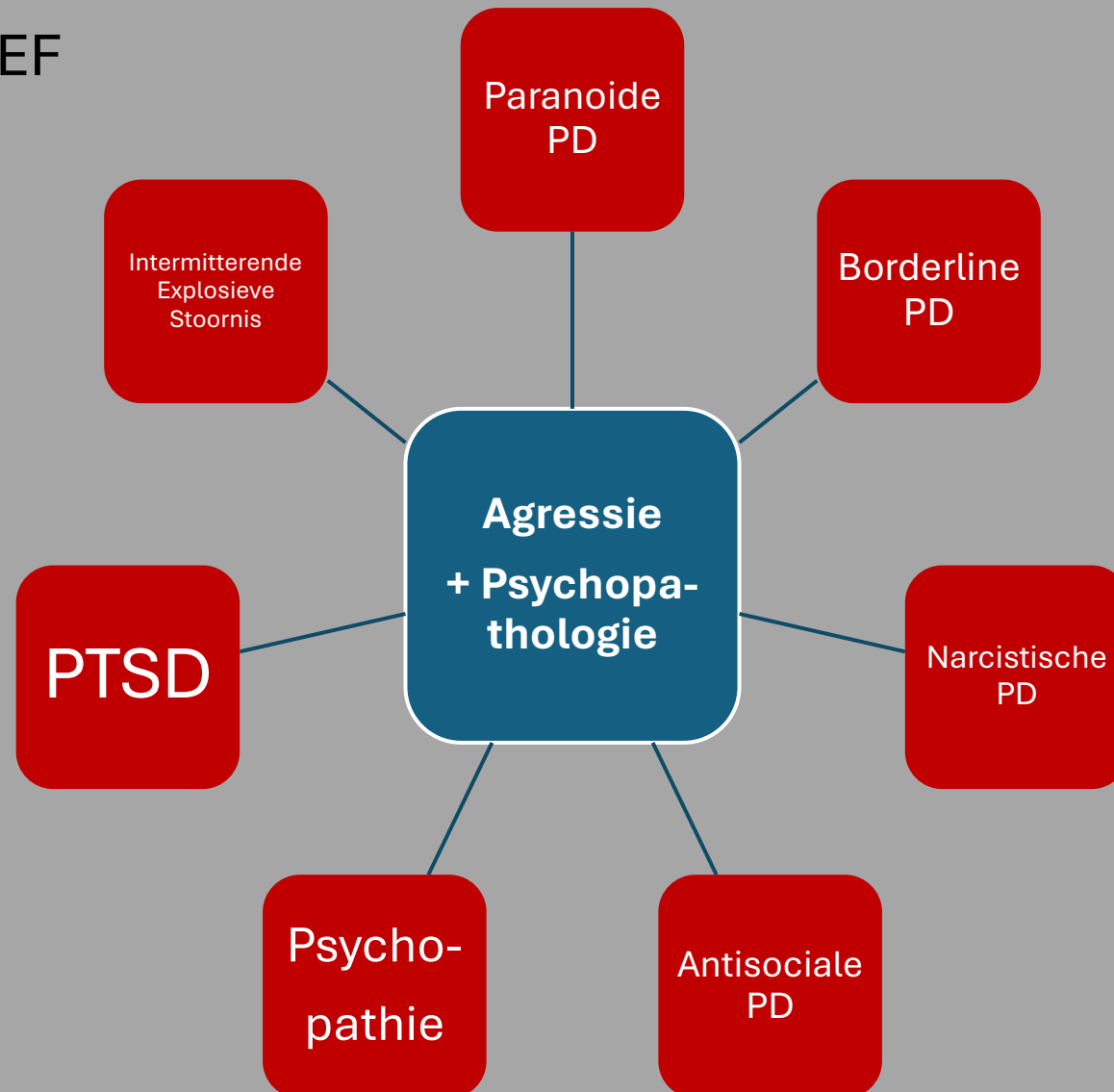
- Gepland
- Koel
- Instrumenteel, gericht beloning

2 dimensies

REACTIEF
PROACTIEF

REACTIEF
PROACTIEF

General Aggression Model
(GAM):

Situatie x Persoon

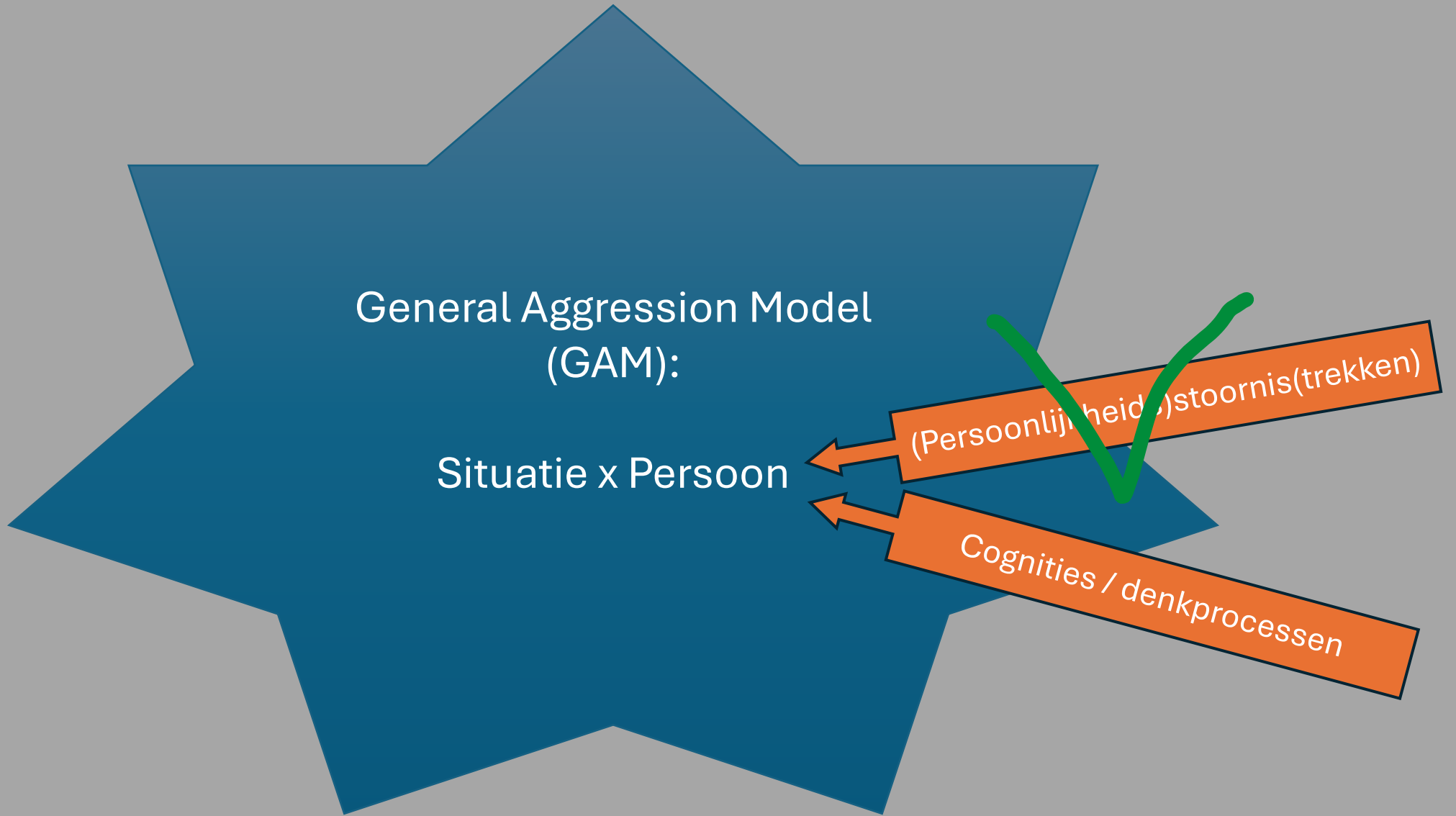
pathie

General Aggression Model (GAM):

Situatie x Persoon

(Persoonlijkheids)stoornis(trekken)

Cognities / denkprocessen

Hij zag me
niet

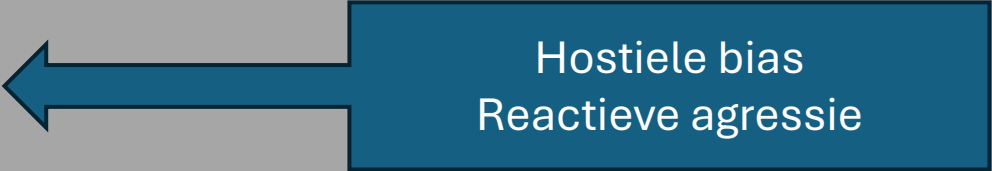
Hostiele interpretatie bias

Hij deed het
met opzet

Je loopt op straat waar een aantal mensen hockey aan het spelen zijn. Wanneer je voorbij loopt, hoor je hen lachen.

- Ze lachen met mij
- Ze maken een grapje onderling
- Ze willen een gevecht me mij uitlokken

Hostiele bias
Reactieve agressie

Reactieve agressie

- Impulsief
- Emotioneel/heet
- Reactie **bedreiging**

Echt/objectief/bedoelt

Misinterpretatie/ervaren

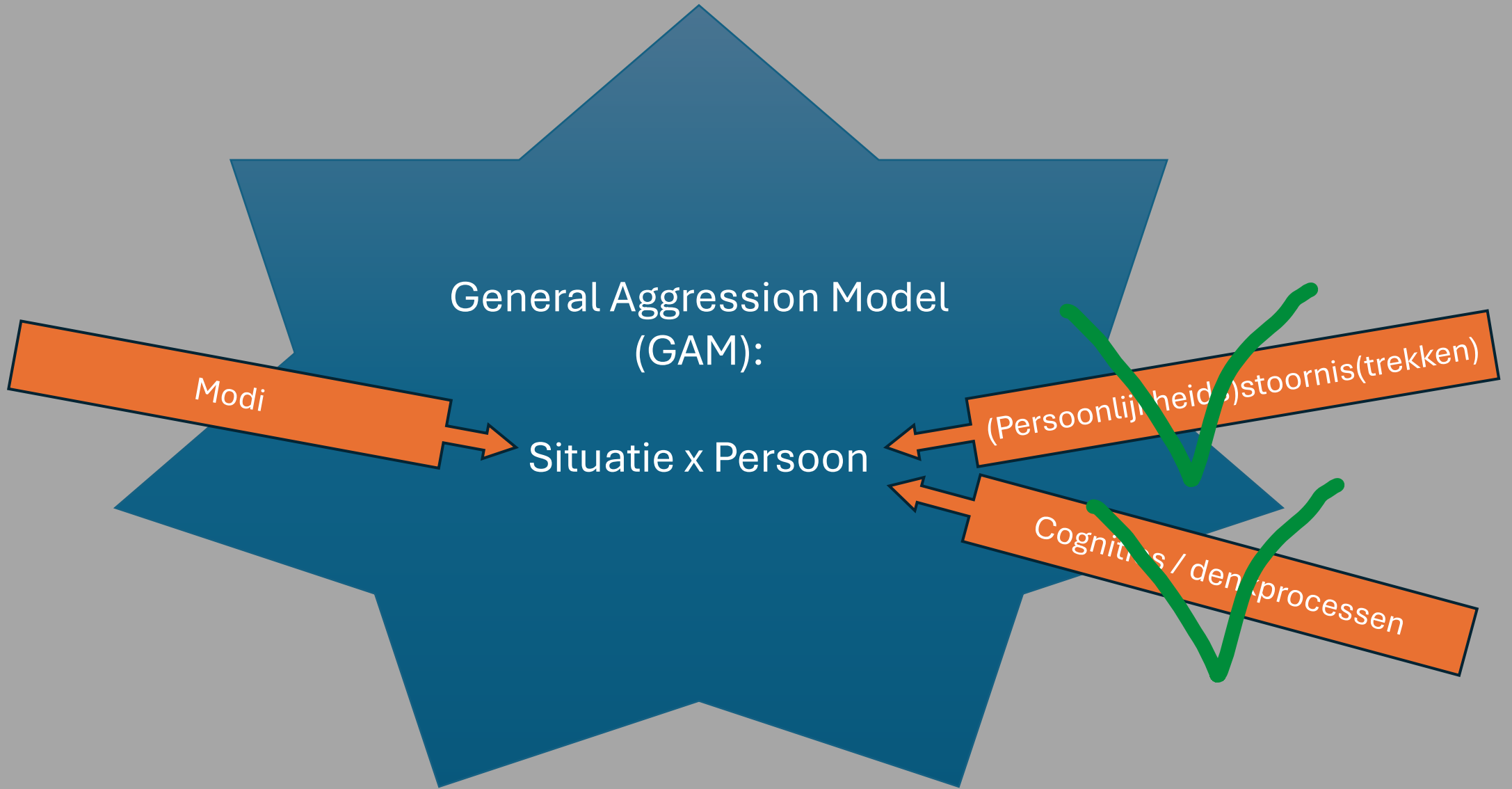
General Aggression Model (GAM):

Modi

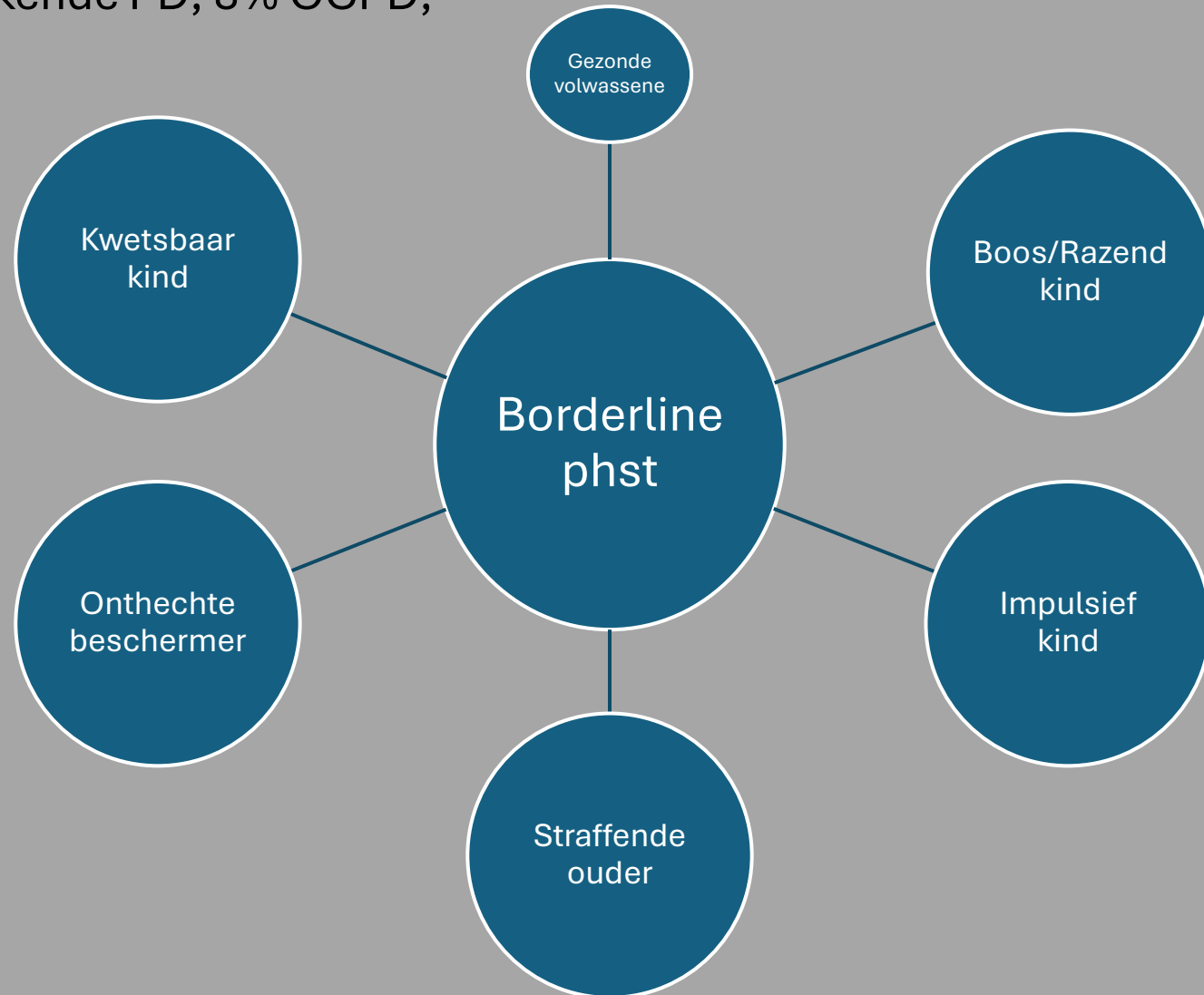
Situatie x Persoon

(Persoonlijkheids)stoornis(trekken)

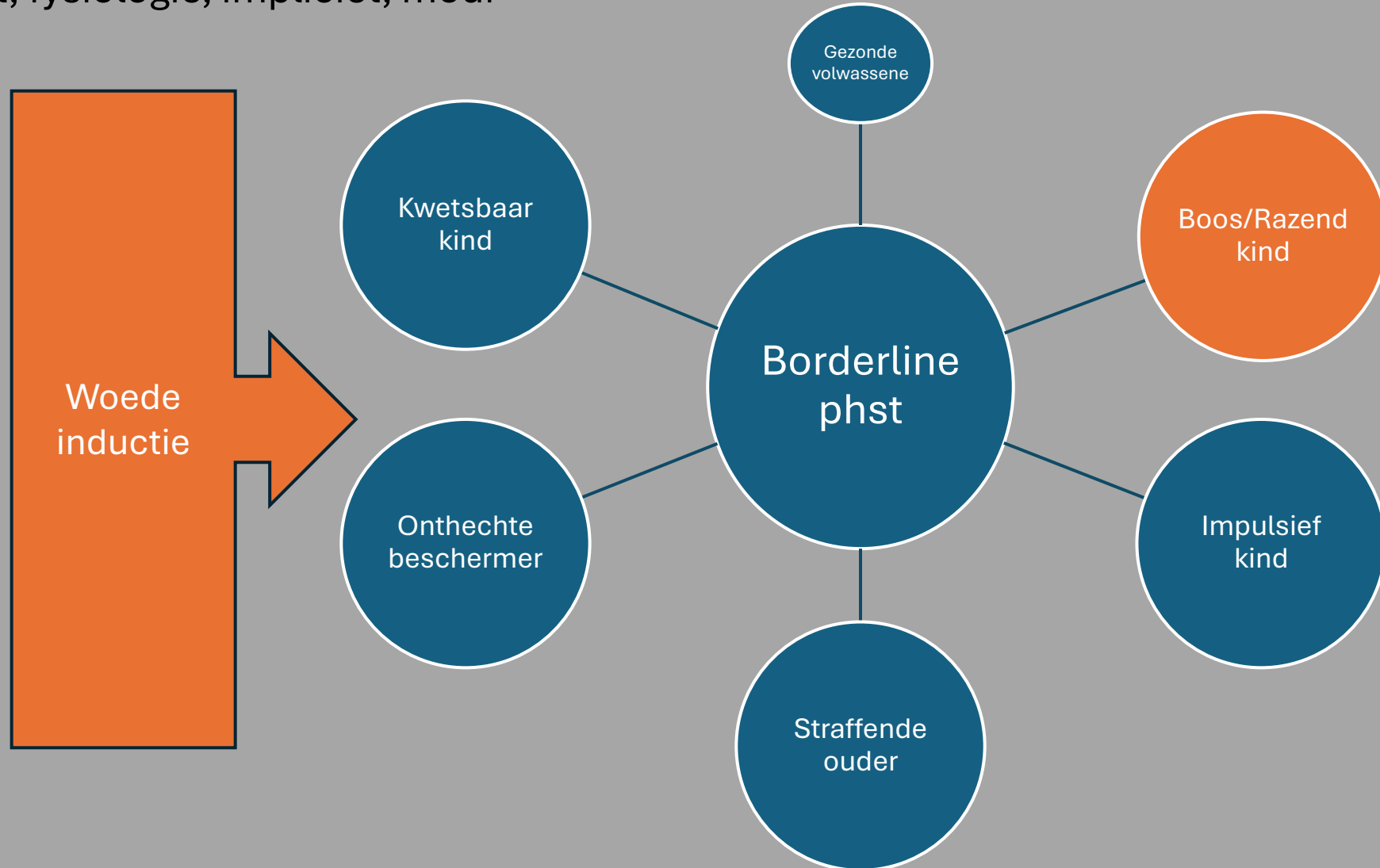
Cognities / denkprocessen

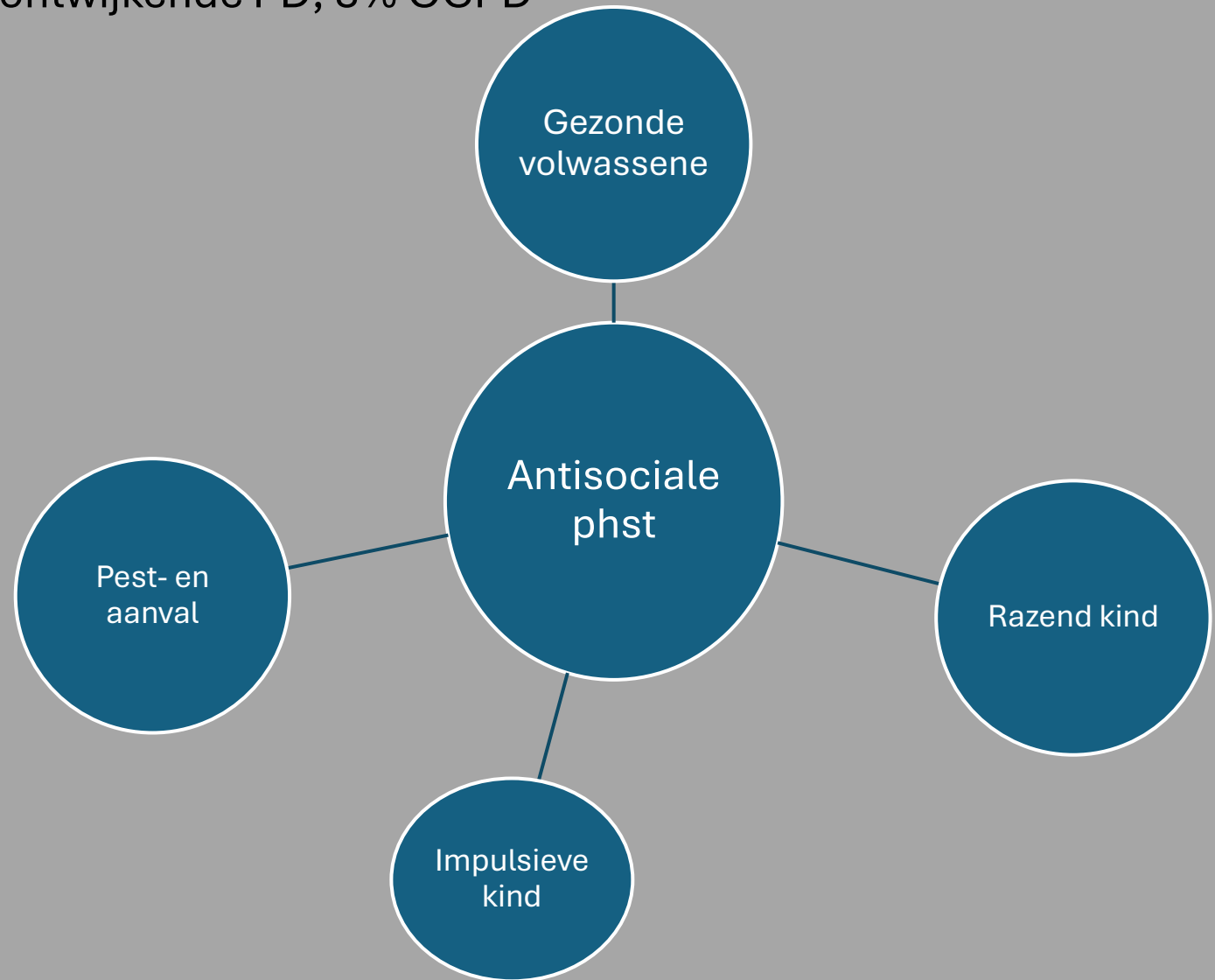
- N=489 (n=240 PDs; n=99 NpC; 61% vrouw)
- 22% BPD; 8% ASPD; 14% ontwikkelende PD; 8% OCPD;
- SCID II; SMI

- n=45 BPD, n=21 ASPD, n=46 ClC, n=35 NpC
- Autobiografische recall
- Pre-post: affect, fysiologie, impliciet, modi

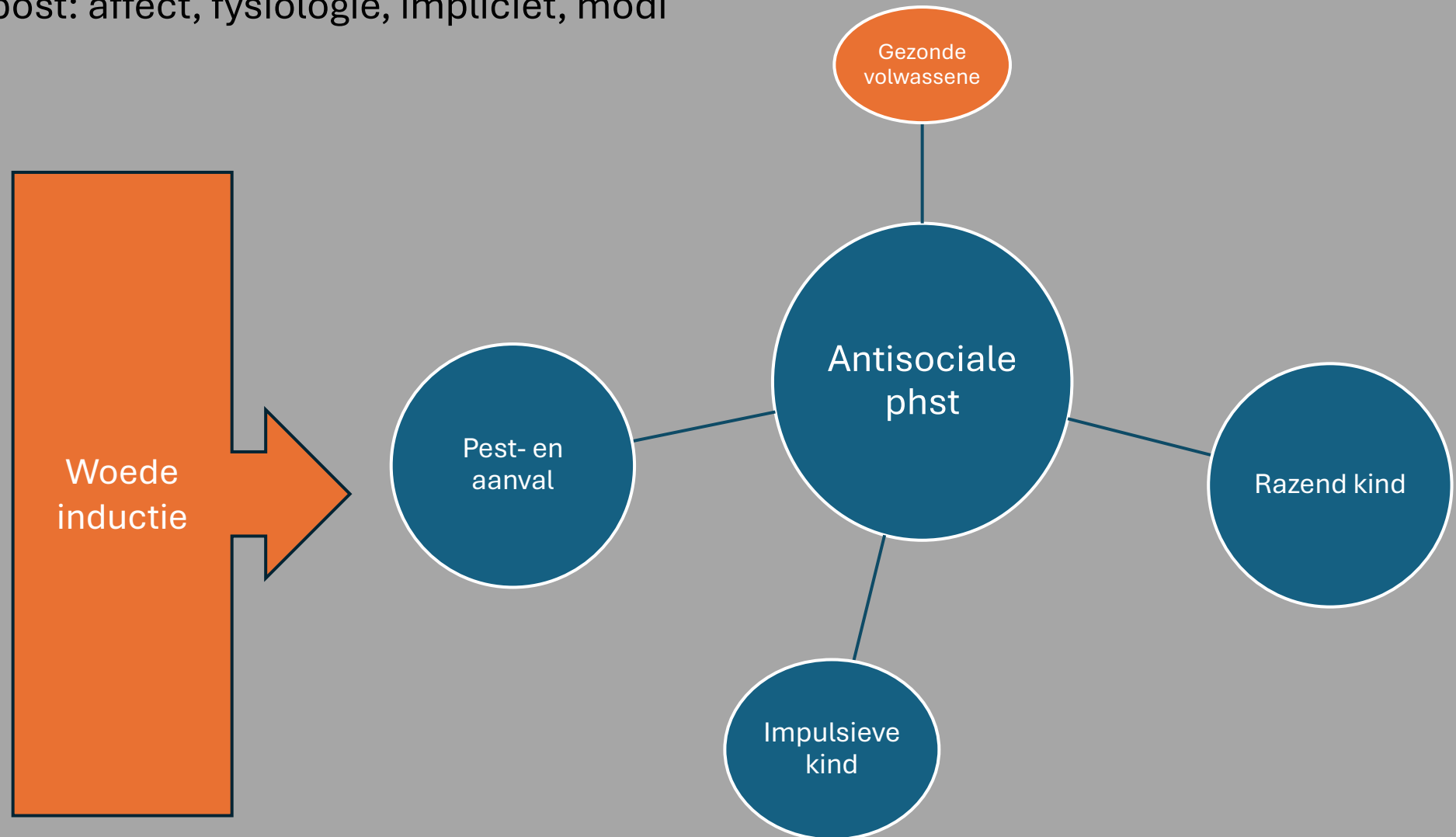
- N=489 (n=240 PDs; n=99 NpC; 61% vrouw)
- 22% BPD; 8% ASPD; 14% ontwikkelende PD; 8% OCPD
- SCID II; SMI

Lobbestael et al., BRAT, 2008

Lobbestael & Arntz, Psych Res, 2012

- n=45 BPD, n=21 ASPD, n=46 ClC, n=35 NpC
- Autobiografische recall
- Pre-post: affect, fysiologie, impliciet, modi

General Aggression Model (GAM):

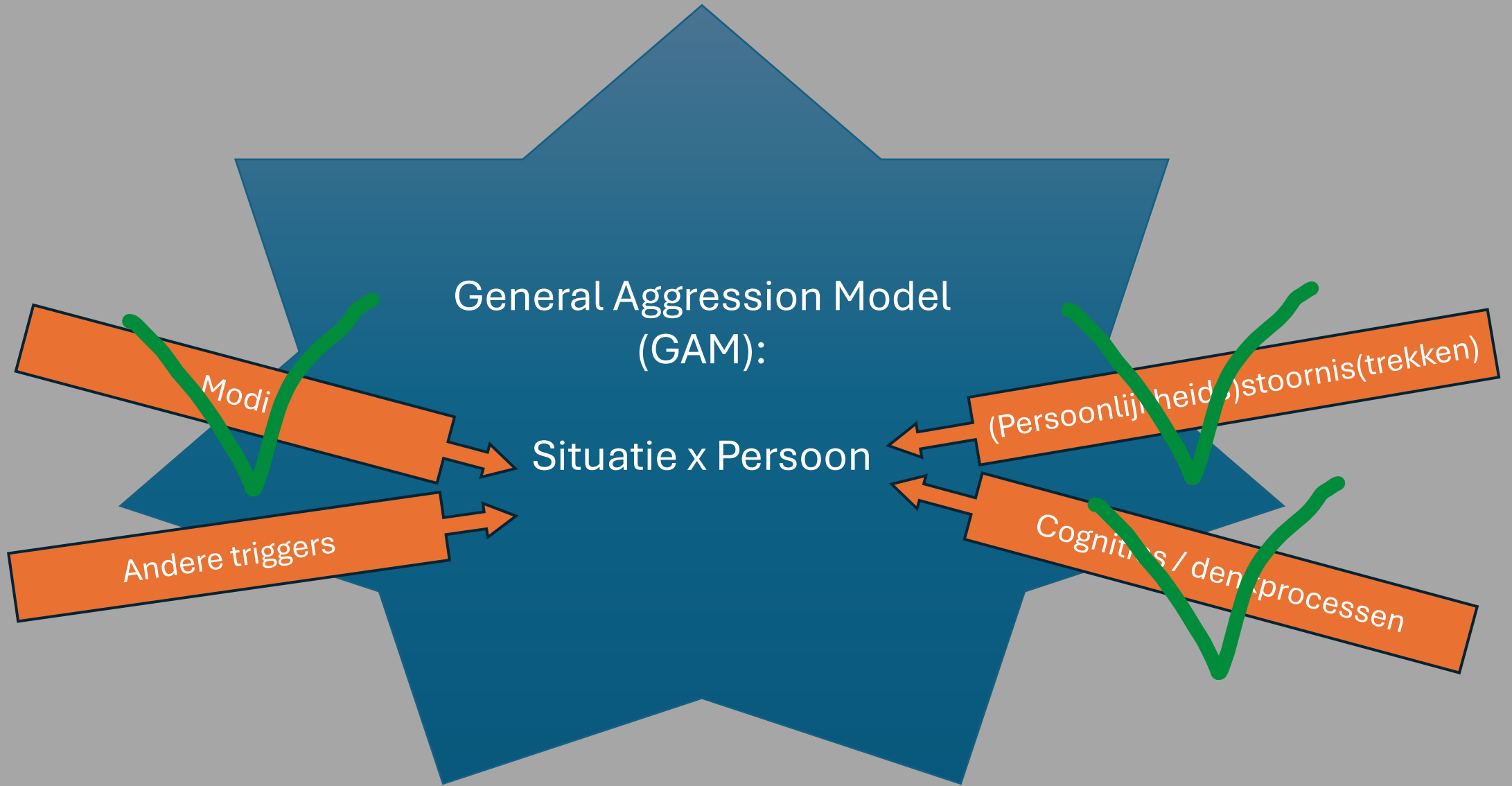
Situatie x Persoon

Modi

Andere triggers

(Persoonlijkheids)stoornis(trekken)

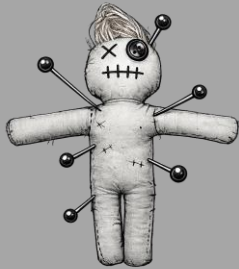
Cognities / denkprocessen

Triggers lab

Verveling

- Inductie
- Agressie

- Moderatie: Sadisme

Sociale bedreiging

- Sociale exclusie
- Belediging
- Agressie

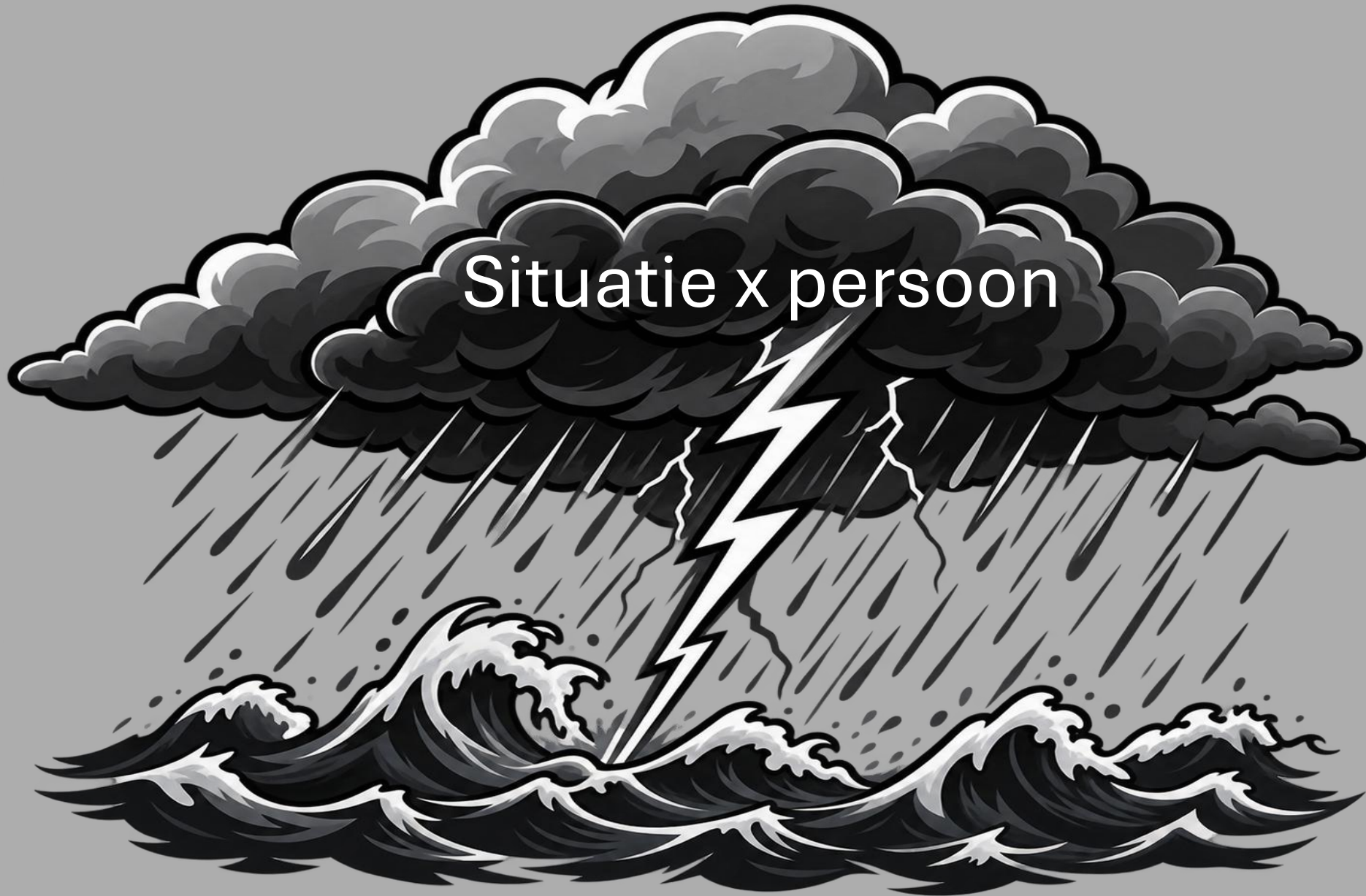
- Moderatie: Narcisme

Pfattheicher et al., 2020

Yusoufzai et al., submitted (a)

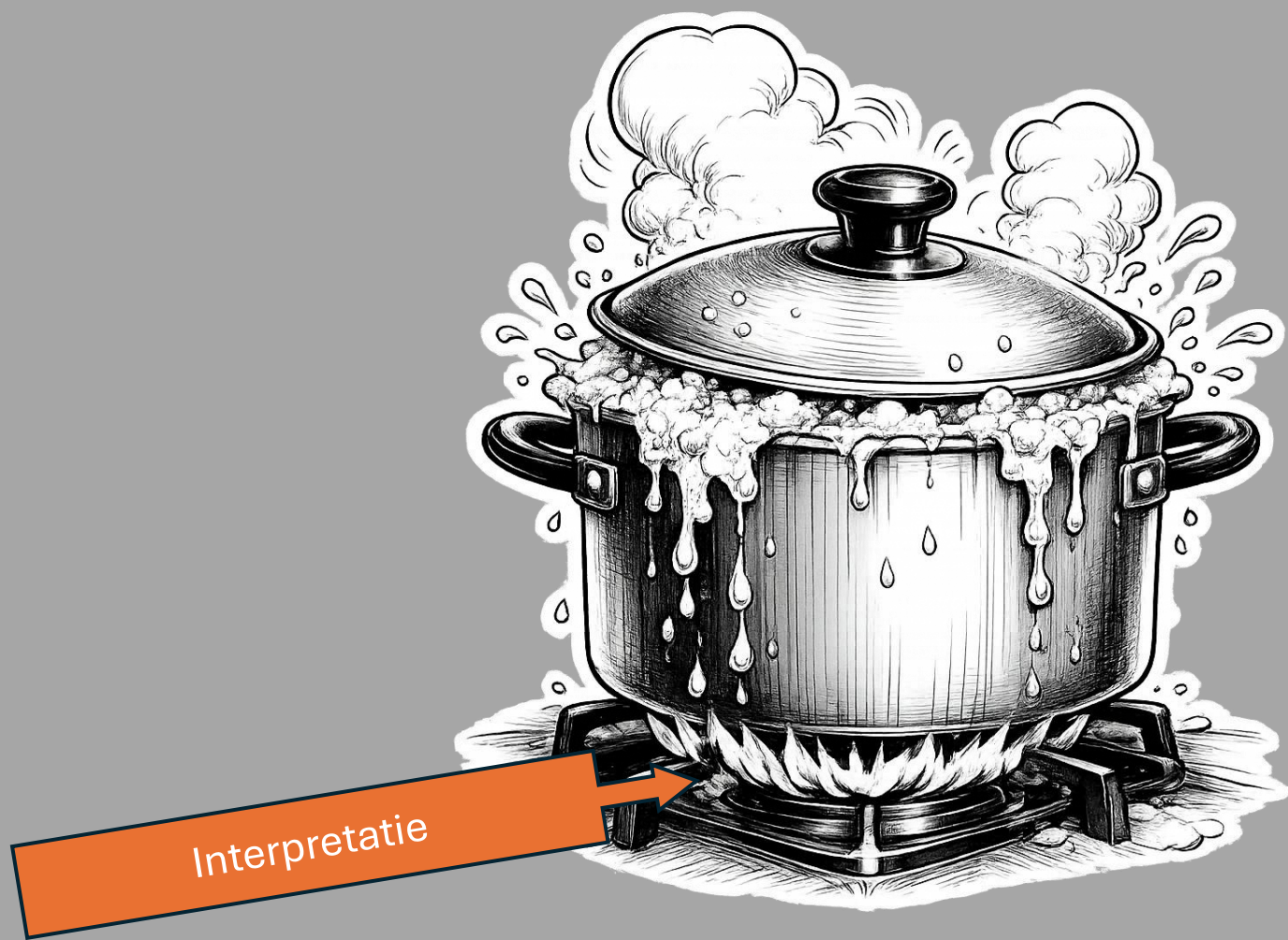
Yusoufzai et al., submitted (b)

Situatie x persoon

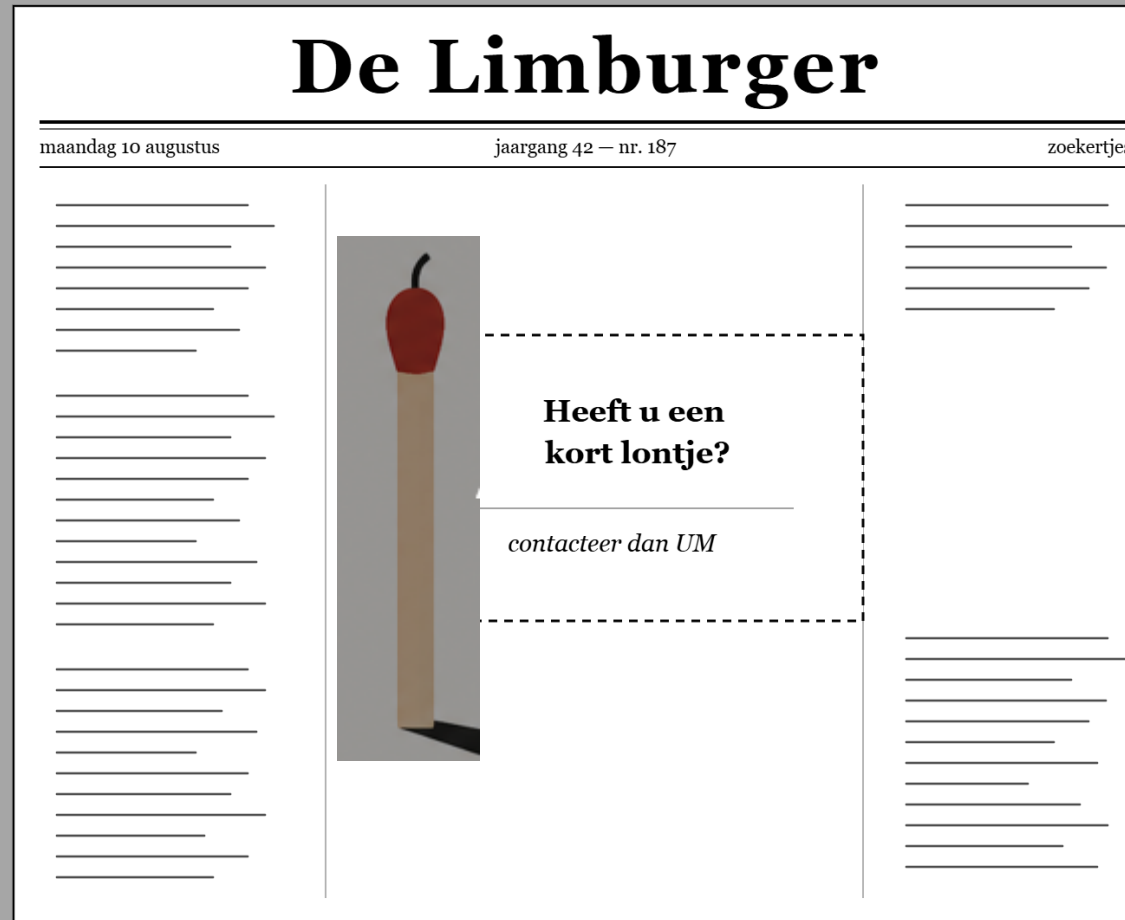

Agressie:
Behandeling

Cognitieve Herstructurering + Imagery

Finaal gerandomiseerd (N=87): I-CH=31, CH=32, Controle=20

Cognitieve Herstructurering

+ Imagery

Situatie: Mijn supervisie reageerde nog niet op mijn feedback verzoek

Vijandige gedachte: 'Ze negeert mijn verzoek omdat ik niet belangrijk voor haar ben'.

← Ander schuldig, handelt opzettelijk

Bewijs voor:

- Ik zag haar gisteren een andere promovendus helpen
- Ze was vorige keer kortaf tegen me, vroeg niet hoe het ging

Bewijs tegen:

- Op mijn vorige paper gaf ze binnen 2 dagen feedback
- Ze melde zich af voor een meeting waar ze altijd heengaat

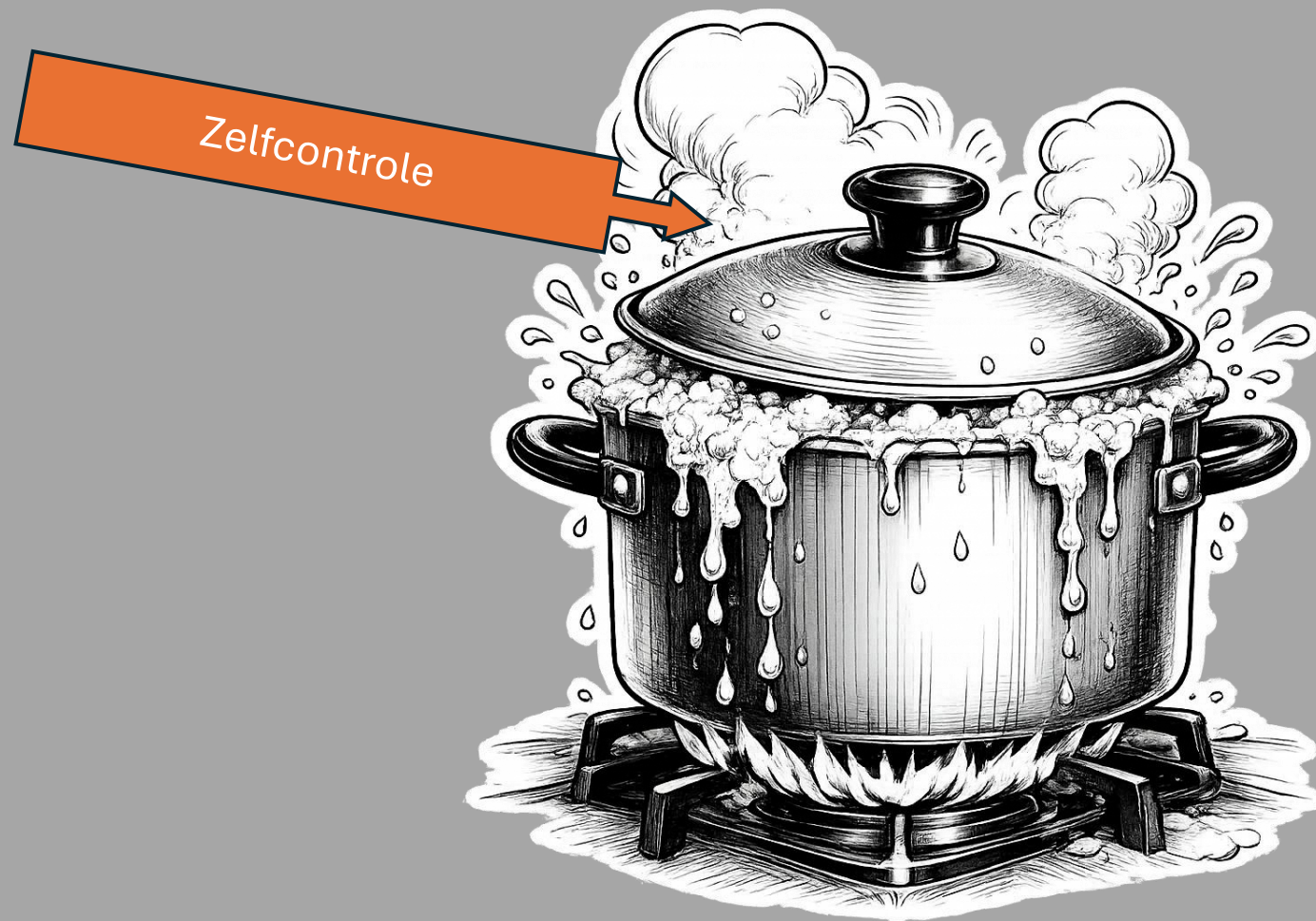
Meer constructieve gedachte: 'Ze heeft het momenteel erg druk en zag mijn verzoek over het hoofd'.

← Ander onopzettelijk

Cognitieve Herstructurering + Imagery

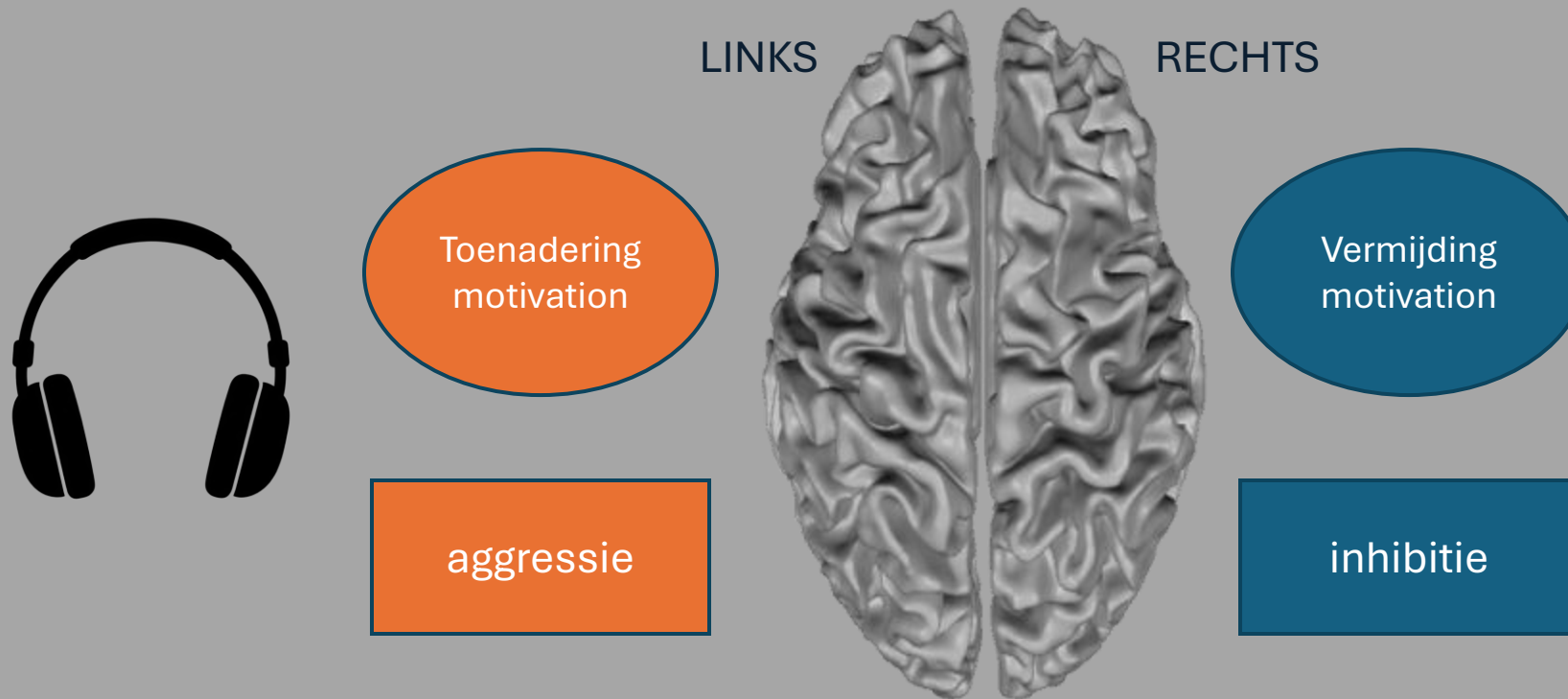
- Zowel CH als CH+ superieur aan controle in:
 - Verlagen vijandige gedachte
 - Verlagen agressieve inclinaties
 - Verlagen momentane woede
- CH+ superieur aan CH in verlagen vijandige gedachte
 - Uitgebreidere verwerking en verandering; `hot` cognities
 - Klinische indruk: CH+ deelnemers meer compassie voor `daders`

Transcranial Direct Current Stimulation tDCS

Modulatie brein activiteit

Agressie: Mythes & misverstanden

Anna vertelt in therapie dat haar partner regelmatig kleinerende opmerkingen maakt. Vroeger werd ze daar boos om en ging de confrontatie aan. De afgelopen maanden heeft ze hard gewerkt aan zichzelf. Als ze haar woede voelt opkomen, probeert ze die meteen los te laten: *“Boos worden heeft toch geen zin. Ik wil niet zo’n negatief persoon zijn.”* Ze wordt nu bijna niet meer boos.

Hoe minder ~~boos~~, hoe beter

Gezonde boosheid is een hulpmiddel

- Functioneel: mobiliseert, bewaakt grenzen, comittment
- Modelling ouder/therapeut
- Stigma, gebrek voorbeelden

In therapie: Geef boosheid ruimte

Mythe 1

Succesvolle sessie

Opschaling nodig!

Rob vertelt dat hij zich de vorige sessie niet serieus genomen voelde. Hij zegt: “*Volgens mij vind jij dat ik me aanstel.*” De therapeut houdt haar gezicht bewust neutraal, omdat ze niet wil sturen. “*Wat maakt dat je dat denkt?*”

Neutraal = ik ~~communiceer~~ niets

Neutraal=ambigu=hostiele interpretatie bias

- Link reactieve agressie
- Vroeger functioneel

In therapie: Wees leesbaar/duidelijk

Mythe 2

Marieke

Ik heb mijn emoties
goed onder controle.

Agressie is iets voor boze mannen

Agressie heeft geen vast gezicht

- Mannen fysiek agressiever, vrouwen sociaal
- Vrouwelijke boze leiders negatief beoordeeld
- Status kan agressie maskeren
- Agressie zonder boosheid

In therapie: Zoek naar functie ipv stereotype

Mythe 3

Yassin.

GGZ: “U kan beter terecht bij de forensische zorg.”

Forensische zorg: “Er is onvoldoende forensische indicatie.”

Agressie is iets ~~voor~~ forensische zorg

Woede/agressie is ook GGZ-problematiek

- Transdiagnostisch, wal/schip
- Mechanismen bekend GGZ terrein
- Therapie werkt – doch: werk aan de winkel
- Kan leuk zijn

In therapie: Wacht niet op het delict!

Mythe 4

Frenk Peeters Roy Baumeister Arnoud Arntz

Met...

Stichting Vrienden
van Oldenkotte

Franziska Emmerling

Suzanne Brugman

Li Chen

Martijn van Teffelen

Morsal Yusoufzai

Begrijpen wat agressie is

Begrijpen wanneer en waarom ze ontstaat

En dáár aangrijpen om haar te veranderen

...Ook als dat betekent dat we onze eigen ideeën over woede en agressie moeten bijstellen